

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва магістерської програми)

на тему: **«Облік та контроль розрахунків з дебіторами і кредиторами
на прикладі підприємства ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка»**
(назва теми)

Виконавець:

студентка факультету менеджменту,
обліку та інформаційних технологій
Шрайбер Ілона Ігорівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Слободяник Юлія Борисівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми обумовлюється тим, що основним завданням підприємства є отримання прибутку, тому постає питання про зниження дебіторської і кредиторської заборгованостей, високий рівень яких може знизити фінансову стійкість підприємства. Отже, суб'єктам ринкових відносин необхідно здійснювати облік і ефективне управління і контроль дебіторської та кредиторської заборгованостей, сприяючи постійній їх оптимізації.

Мета дослідження є дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку розрахунків підприємств з дебіторами та кредиторами, розробка рекомендацій відносно удосконалення обліку, аналізу та контролю дебіторської та кредиторської заборгованостей, оптимізації їх розміру.

Завдання дослідження:

- дослідити теоретичні положення щодо економічної сутності та класифікації дебіторської і кредиторської заборгованостей підприємства;
- проаналізувати особливості обліку і контролю дебіторської та кредиторської заборгованості у ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка»;
- окреслити напрями удосконалення обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами на вітчизняних підприємствах на прикладі ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка»;
- розглянути методи удосконалення контролю розрахунків з дебіторами і кредиторами на прикладі ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка».
- дослідити вплив дебіторської і кредиторської заборгованостей на рентабельність продажу ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка».

Об'єкт дослідження є система обліково-аналітичного забезпечення в управлінні дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Предмет дослідження організація та методика обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами та їх аналізу і контролю у ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка».

Методи дослідження При написанні роботи використовуються загальнонаукові методи: методи порівняння та узагальнення – для обробки вхідної інформації та розкриття сутності категорій «дебіторська заборгованість» та «кредиторська заборгованість»; методи індукції та дедукції – для визначення загальних тенденцій розвитку системи обліку та контролю розрахунків на підприємстві; методи спостереження – для оцінки стану та контролю розрахунків з дебіторами та кредиторами; розрахунково-аналітичний та графічний методи – для побудови таблиць, проведення розрахунків і наочного відображення результатів дослідження; методи систематизації, гіпотези та припущення – для формування власної думки та внесення рекомендацій.

Інформаційна база дослідження для проведення дослідження слугують вітчизняні законодавчі та нормативні акти, зокрема Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; положення (стандарти) бухгалтерського обліку, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали наукових конференцій і досліджень, дані засобів масової інформації

та мережі Internet, а саме: періодичні видання газети «Все про бухгалтерський облік», український інтернет портал «Дебет-Кредит», а також первинна документація, облікові реєстри, внутрішня та зовнішня звітність ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (69 найменувань) та 37-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 83 сторінок. Основний зміст викладено на 66 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 8 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 2 статті: Основні напрями та заходи по запобіганню банкрутства // Збірник науково-практичних статей обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету, 2019; Сучасні шляхи підвищення управління дебіторською та кредиторською заборгованостями на прикладі підприємства ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка»// Збірник науково-практичних статей обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету, 2018.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти обліку і контролю дебіторської та кредиторської заборгованостей**» розглянуто сутність таких понять як «дебіторська заборгованість», «кредиторська заборгованість» у різних законодавчих актах та наукових виданнях, види класифікацій дебіторської та кредиторської заборгованостей на основі критичного аналізу статей вітчизняних та зарубіжних вчених та проблемні питання, які є в обліку та контролю заборгованостей.

У другому розділі «**Облік розрахунків з дебіторами і кредиторами у ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка»**» проаналізовано загальну економічну характеристику, а саме показники динаміки активів та пасивів, темпи росту чистого доходу та чистого прибутку на підприємстві, описано організацію обліку кредиторської та дебіторської заборгованостей у ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка» та запропоновано шляхи удосконалення обліку та контролю розрахунків вітчизняних підприємств на прикладі ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка».

У третьому розділі «**Аналіз та контроль розрахунків на підприємстві**» запропоновано аналітичні процедури, які слід використовувати підприємству для удосконалення контролю за розрахунками, описано контроль у ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка» та запропоновано шляхи удосконалення, у вигляді додатку до посадових інструкцій економісту з бухгалтерського обліку та аналізу функцій контролю, взаємодії цієї особи з іншими підрозділами підприємства з приводу контролю та розглянуто моделювання впливу дебіторської і кредиторської заборгованостей на рентабельність продажу підприємства.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Досліджуючи економічну сутність та класифікацію дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємстві, було виявлено, що судження вітчизняних та зарубіжних вчених щодо сутності є неоднозначними. Таким чином, узагальнюючи всі підходи, слід вважати, що сутність дебіторської заборгованості, полягає у наступному: дебіторська заборгованість – це категорія, що відображає фінансові відносини щодо способів і строків розрахунків між постачальниками та покупцями, яка є оборотним або необоротним (залежно від строків заборгованості) активом постачальника – потенційно позитивним грошовим потоком. А кредиторська, в свою чергу, – це залучений капітал підприємства, що виник на основі відносин, які є юридично оформленими певними документами та набувають форми довгострокового або поточного (залежно від строковості) пасиву (зобов'язання). Більшість науковців, так і більшість підприємств класифікують дебіторську та кредиторську заборгованості згідно Плану рахунків активів та зобов'язань та/або П(С)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Варто зазначити, що підприємство, виходячи із власних потреб та специфіки діяльності може самостійно обирати ту чи іншу ознаку класифікації. Так, ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка» класифікують дебіторську заборгованість відповідно робочого Плану рахунків з відповідним аналітичним обліком по контрагентам.

2. Обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей у ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка» ведеться відповідно до чинного законодавства. Синтетичний облік дебіторської заборгованості ведеться відповідно до робочого плану рахунків, а саме на рахунках 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» з наступними субрахунками: 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»; 37 «Розрахунки з різними дебіторами» з такими субрахунками: 371 «Розрахунки за виданими авансами», 372 «Розрахунки з підзвітними особами», 374 «Розрахунки за претензіями» та 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», а кредиторської – 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» з такими субрахунками: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»; 68 «Розрахунки за іншими операціями» з такими субрахунками: 681 «Розрахунки за авансами одержаними», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами». Аналітичний облік розрахунків з дебіторами у ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка» ведеться у розрізі кожного покупця. Винятком є розрахунки з підзвітними особами та розрахунки за претензіями, аналітичний облік яких ведеться за кожною підзвітною особою та у розрізі кожної претензії відповідно, а кредиторської заборгованості відповідно окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунку) на сплату. Контроль за розрахунками здійснюється лише у вигляді щорічної інвентаризації, що є недостатнім для оптимізації розрахунків з дебіторами і кредиторами.

3. Для усунення недоліків обліку розрахунків підприємству потрібно приділити більше уваги для ведення документів, своєчасно складати договори з

постачальниками та покупцями, для захисту себе від форс-мажорних обставин, пов'язаних з несвоєчасними поставками або несвоєчасними виплатами грошей. Регламентувати створення резерву сумнівних боргів для більш ефективного обліку розрахунків на підприємстві, відповідно наведеного прикладу. Більш прискіпливіше треба звернути увагу на роботу бухгалтерського відділу, бухгалтерський відділ не робить звірку заборгованостей на певний період, тому дуже складно отримати достовірну інформацію про стан заборгованості на певну дату. Для збільшення об'ємів виробництва та реалізації, залучення нових покупців, що будуть працювати на умовах повної передплати необхідно розробити на підприємстві систему знижок та регламентувати її на рівні підприємства.

4. На підприємстві необхідний попередній, поточний та заключний контроль за розрахунками на підприємстві, а саме для цього необхідно додати функції контролю до посадових інструкцій головного економіста з бухгалтерського обліку та аналізу господарської діяльності Це дозволить проводити перевірки не тільки щорічно у вигляді інвентаризації, а і вигляді квартальних звірок, вибіркового звірок по заборгованостях. План контролю може включати в себе різноманітні заходи щодо перевірки розрахунків на підприємстві: перевірка відповідності облікової політики щодо розрахунків і норми діючого законодавства; перевірка правильності класифікації і оцінки заборгованостей, удосконалення, якщо це потрібно; звірка залишків заборгованості у фінансовій звітності з оборотно-сальдовими відомостями; перевірка дотримання строків, порядку документального оформлення та відображення заборгованостей на підприємстві; звірка даних договорів, документів на оплату та інших супровідних документів з даними відображеними у аналітичному та синтетичному обліку; перевірка правильності проведення взаємозаліків заборгованостей; формування рекомендацій та шляхів удосконалення обліку заборгованостей. Відповідні аналітичні процедури сприяють оптимізації розміру заборгованостей. В роботі виділено чотири етапи аналітичних процедур заборгованостей на підприємстві для більш ефективного контролю: аналіз динаміки складу та структури активів на підприємстві; аналіз динаміки складу кредиторської заборгованості на підприємстві; аналіз оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості на підприємстві; аналіз ймовірності банкрутства на підприємстві.

5. Розглянувши фактори впливу на рентабельність продажу, серед яких були: швидкість одного обороту дебіторської заборгованості, візьмемо швидкість одного обороту кредиторської заборгованості, трудомісткість, продуктивність праці, матеріаломісткість, коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей, виявлено, що найбільш впливовим фактором є швидкість одного обороту дебіторської заборгованості. Побудувавши лінію тренду, ми побачили, що на кожне закінчення звітної періоду, тобто року, дебіторська заборгованість приблизно вирівнюється, та швидкість обороту дебіторської заборгованості становить приблизно 30-40 днів. Якщо зробити аналіз на основі років, то можна побачити тенденцію до повільного зниження швидкості обороту дебіторської заборгованості, що є позитивною тенденцією.

АНОТАЦІЯ

Шрайбер І.І. «Облік та контроль розрахунків з дебіторами і кредиторами на прикладі підприємства ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за магістерською програмою професійного за спрямування «Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти обліку і контролю дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Проаналізовано економічний зміст та класифікацію дебіторської та кредиторської заборгованостей; методи розрахунку резерву сумнівних боргів; діючу систему внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованостей у ТОВ НВФ «Спеціальна електроніка»; основні фактори впливу на дебіторську та кредиторську заборгованість.

Запропоновано шляхи удосконалення обліку і контролю дебіторської та кредиторської заборгованостей, проведено кореляційно-регресійний аналіз розрахунків, впровадження підрозділу внутрішнього контролю.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, розрахунки, облік, контроль, аналіз, банкрутство.

ANNOTATION

Shrayber I., Accounting and control settlements with debtors and creditors on the example of enterprise Ltd SPC «Special electronics.»

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty 071 Accounting and Taxation under the master's program « Accounting, auditing and taxation of business activities ». – Odessa National Economics University. – Odessa, 2019.

The paper discusses the theoretical aspects of accounting and control of accounts receivable and accounts payable.

The economic content and classification of accounts receivable and payables are analyzed; methods for calculating the doubtful debt reserve; current system of internal control of accounts receivable and payable in LLC SPF "Special Electronics"; the main factors affecting receivables and payables.

Author analysis ways of improving the accounting and control of accounts receivable and payables, correlation-regression analysis of calculations, implementation of internal control unit.

Keywords: accounts receivable, accounts payable, calculations, accounting, control, analysis, bankruptcy